

ПРОГРАМСКИ МИНИМУМ ИНЖЕЊЕРА

Представљен и изгласан 13.6.2025. на вајбер заједници инжењера

ПРОБЛЕМИ ИНЖЕЊЕРА

Системска деградација инжењерске професије у Србији траје већ годинама ако не и деценијама. Политички утицаји и корупција дубоко су продрли у свако радно окружење, па и инжењерско, потискујући струку, одговорност и знање. Мерадавни закони и прописи се мењају у корист политичких и интересних група, док се инжењери налазе под притиском да стављају своје потписе на пројекте који не задовољавају основне стандарде безбедности и квалитета.

Инжењерски кровни закон, Закон о планирању и изградњи (ЗоПИ) је чак 13 пута мењан за 14 година и није могуће очекивати успешност струке и пројеката када се у области у којој пројекти трају од 2 до 7 година, па и дуже, закони и подзаконски акти мењају у просеку једанпут годишње.

Последњих година, као пречица, су више пута доношени посебни и специјални закони (*Lex specialis*) за поједине пројекте као што су Закон о посебним поступцима ради реализације пројеката изградње и реконструкције линијских инфраструктурних објеката од посебног значаја за Републику Србију, а предложен је, и у овом тренутку повучен, Предлог Закона о посебним поступцима ради реализације Међународне специјализоване изложбе ЕКСПО Београд 2027. Све ово постало је пример урушавања свих претходних професионалних норми и стандарда у грађевинарству који треба да гарантују квалитет, поузданост и безбедност у процесима пројектовања, извођења и надзора током реализације великих грађевинских пројеката.

Инжењерска комора Србије (ИКС), највише инжењерско струковно удружење, за разлику од сличних струковних организација, основана је кроз Закон о планирању и изградњи и самим тим је под директним утицајем политике и Министарства. Адвокатска комора Србије је основана Законом о адвокатури, Медицинска комора Србије основана је на основу Закона о коморама здравствених радника, а ни у једној од ових комора надлежно министарство нема право да именује чланове управних органа.

Дугогодишња негативна селекција и партијски одабир запосленика у МГСИ, довела је до тога да већина кадрова на највишим позицијама у МГСИ нема неопходно знање о правилима струке, техничким нормативима и инжењерској струци, а ипак у име свих грађана републике Србије управљају и одлучују о капиталним пројектима.

Министарство даје 6 од 12 чланова Управног одбора ИКС као и 2 од 3 члана Надзорног одбора и самим тим има одлучујућу улогу у деловању ИКС. ИКС већ годинама не врши своју функцију а то је да буде професионално и кровно удружење инжењера и да им омогућава заштиту професионалног деловања као и да утврђује минималне цене инжењерских послова што јој је прописано Статутом.

Како би се ситуација са инжењерском струком поправила, потребно је као прво да се изврши апсолутна деполитизација и успостави независност и аутономија Коморе

инжењера Србије (у даљем тексту **Комора**) што значи да се она одвоји од МГСИ и ЗоПИ. Потребно је уз учешће правника и адвоката доношење новог ЗоПИ и доношење новог Закона о Комори инжењера (у даљем тексту **Закон**) којим би се реформисала или основала потпуно нова Комора.

Комора треба да има улогу у **давању стручних мишљења о свим релевантним законима** који су у домену деловања Коморе, правилницима, плановима и пројектима као и да буде **обавезни учесник у изради законских и планских докумената**, као и подзаконских аката и прописа. Потребно је да Комора поседује службу за стручна тумачења закона и која ће се обраћати законодавцима за давање меродавних тумачења у прописаном року.

Потребно је изградити професионални Статут Коморе који ће применити најбољу праксу из инжењерских комора земаља у окружењу и земаља Европске уније. Законом као и Статутом Коморе треба омогућити да **Комора обавља лиценцирање инжењера**, према професионалним критеријумима. Потребно је изградити и све остале прописе којима се регулише рад Коморе, као и изградити етички кодекс инжењера. У свим органима Коморе треба да се налазе инжењери који су њени чланови и да МГСИ не даје своје представнике, као што је случај у осталим струковним коморама у Србији.

Комора треба да поседује механизме за заштиту инжењера, осигурање инжењера, фондове за правну заштиту инжењера као и механизме који ће обавезати на поштовање стручних норми, закона и професионалне етике. **Комора мора поседовати механизме притиска, укључујући могућност да прогласи обуставу рада инжењера као крајњу меру, казнене механизме за непоштовање исте као и фонд за финансијску заштиту инжењера у том случају.** Финансирање Коморе мора бити стабилно и независно од политичког утицаја.

Потребна је и професионализација МГСИ и прописивање минималних **професионалних услова за Министра грађевинарства и све више кадрове у МГСИ** који би значили да на та места може да буде изабран мастер или дипломирани инжењер из уско стручне области везане за рад поменутог Министарства, са минимумом 10 година радног искуства у области пројектовања и/или извођења радова.

Како би се онемогућили притисци на инжењере, ЗоПИ, као и пратећа подзаконска акта треба да препознају **законску и материјалну одговорност директора и власника предузећа која су ангажована у пројектима**. Потребно је препознати и **законску и материјалну одговорност кључног особља у пројектима, које је део тимова за пројектовање, изградњу или надзор, а које не одговара својом лиценцом**, како би се тиме онемогућило да највећу законску одговорност преузимају инжењери који су на најнижим хијерархијским позицијама на пројекту, и који при томе трпе изузетне политичке и интересне притиске.

Потребно је **ставити ван снаге све постојеће законе који представљају „Lex specialis“** у односу на ЗоПИ који је кровни закон који регулише изградњу било које врсте објеката, као и не доносити нове „Lex specialis“-е.

По питању пројектне документације, ЗоПИ мора да уведе **обавезну техничку контролу пројекта за извођење и контролу усаглашености са пројектом за грађевинску дозволу**, а пре пријављивања почетка извођења радова; Да се за све категорије објеката уведе обавезна **израда пројекта конструкције**; Да се као обавезан део пројектне документације, за објекте који се реконструишу, уведе обавеза израде елабората о процени стања постојеће конструкције чији ће обавезан саставни део бити истражни радови (утврђивање квалитета свих конструктивних елемената и уграђених материјала). Потребно је и да се хитно направи база података јавних објеката и успостави њихов **редован преглед и одржавање према правилницима**.

Треба **усагласити ЗоПИ и остале законе и регулативу који су у домену инжењерског рада** (Закон о енергетици, Закон о озакоњењу објекта, Закон о заштити од пожара, Закон о рударству и геолошким истраживањима, Закон о процени утицаја на животну средину, Закон о контроли опасности од великог удеса који укључује опасне супстанце-Seveso директива, Закон о раду...)

Релевантним законима (ЗоПИ, Закон о озакоњењу...) треба **препознати одговорност издаваоца грађевинских и употребних дозвола**, као и издаваоца решења о озакоњењу бесправно изграђених објеката како би се онемогућило да инжењер који је израдио пројекат или који је извршио контролу сноси сву одговорност за издато решење.

Поред свих горе наведених проблема инжењерске струке, у наставку су наведени и неки од директних друштвених проблема који су повезани са њима.

Урбанистички планови се доносе без учешћа стручне јавности и грађана, често у корист интереса инвеститора. Планови се мењају ад-хок, а јавне расправе су формалне и без стварног утицаја. Концепт јавног интереса је замењен интересима приватног профита. Масовна нелегална градња је нормализована, а легализација се спроводи без услова и критеријума, што руши правни поредак и обесмишљава урбанистички систем. Додатно, пројектују се, добијају дозволе и изводе објекти који не задовољавају законски прописане услове, као што су растојање од постојећих објеката, спратност, број паркинг места... ради што бржег и лакшег стицања профита. Грађевинска инспекција је кадровски и институционално ослабљена, а инспекцијски надзор над градњом се врши селективно, санкције су ретке или изостају.

Како би се горе наведено избегло неопходан је транспарентан процес израде и усвајања планских докумената. Сви урбанистички планови морају бити јавно доступни у читљивом дигиталном формату, са јасним белешкама о променама, примедбама и стручним мишљењима. Јавне расправе морају бити обавезне, доступне и обавезујуће у процесу израде планских докумената, као и јавно образложење одлука. **Неопходна је реформа инспекцијских служби ради увођења одговорности и елиминације корупције**.

Закон о озакоњењу објеката мора бити ревидиран и усклађен са принципима просторног реда и одрживог развоја и мора се раздвојити легализација нужних објеката и спекулативна легализација без икакве урбанистичке логике.